

**Scenariusz lekcji,
przeprowadzonej w klasie II/III szkoły ponadgimnazjalnej,
z historii i społeczeństwa**

1. Wątek i TEMAT: 6 GOSPODARDA, 14. MARKSIZM W PRAKTYCE.
2. Autor: Igor Bartosik
3. Klasa: 2 lub 3 ponadgimnazjalna (liczba uczniów 24-30)
4. Program KPW

Lekcja poświęcona jest zagadnieniom realnego socjalizmu. Na przykładzie polskim pokazane zostaną konsekwencje ekonomiczne gospodarki centralnie sterowanej.

5. Czas trwania 90 (minuty)
6. Czas realizacji: 2 (ilość jednostek lekcyjnych)
7. Metody przeprowadzenia lekcji: mini-wykład, pokaz, dyskusja, analiza plakatu i filmu
8. Formy pracy: praca indywidualna i grupowa
9. Cele:

Cel główny: Uczniowie zapoznają się z marksizmem w praktyce na podstawie polskiego realnego socjalizmu.

10. Spodziewane efekty (umiejętności, jakie powinien zdobyć uczeń)

- Uczeń charakteryzuje gospodarkę realnego socjalizmu.
- Potrafi określić konsekwencje ekonomiczne realnego socjalizmu.
- Zna związek pomiędzy polityką, propagandą a gospodarką.

11. Metody sprawdzania osiągniętych celów

- Test wiedzy.
- Ocena zaangażowania w dyskusję podczas zajęć.

12. Sposoby motywowania uczniów

- Bezpośrednie zetknięcie się z przeszłością dzięki archiwalnym materiałom audio i video pozwoli, aby czasy odległe stały się bliższe i bardziej wyraziste.
- Formy aktywizujące motywują do udziału w zajęciach oraz poszerzania swoich wiadomości i budowania własnej interpretacji historii.
- Ponadto ocena testu wiedzy wpłynie na motywację.

13. Przygotowanie do lekcji (jakie warunki powinny być spełnione aby prawidłowo przeprowadzić lekcje):

1. Przygotowanie po stronie nauczyciela.

1.1. Nauczyciel zapoznaje się ze scenariuszem i materiałami dodatkowymi.

1.2. Nauczyciel odświeża bądź uzupełnia wiedzę z zakresu gospodarki realnego socjalizmu.

2. Przygotowanie po stronie ucznia.

2.1. Uczeń w ciągu 14 dni przed zajęciami w ramach pracy domowej zdobywa informacje nt realnego socjalizmu od osób bliskich, które pamiętają czasy gospodarki planowanej centralnie.

2.2. Ustala czy w jego okolicy są jakieś miejsca związane z epoką realnego socjalizmu.

14. Środki dydaktyczne:

- Sprzęt multimedialny z głośnikami

15. Materiały dydaktyczne:

- Prezentacja multimedialna.
- Plakaty propagandowe (pliki: Bumelant 1-4.jpg, ZSRR 1-4.jpg, Akcje społ 1-4.jpg, Przodownik 1-4.jpg)
- Polska Kronika Filmowa (pliki video: „Nowa Huta”, „Zmiana cen – hasło Ewa”, „Stonka”, „Lata 70-te”, „Lata 80-te”, „Kartki”)
- Przemówienia Gierka (plik audio: „Gierek”).

16. Słowniczek pojęć:

Bumelant – osoba uchylająca się od pracy.

Centralne sterowanie gospodarką – ogólnie określanie poziomu produkcji i konsumpcji.

Gospodarka niedoboru – typowy objaw skutków stosowania gospodarki planowej, w praktyce polegający na braku podstawowych towarów konsumpcyjnych.

Gospodarka planowa – gospodarka oparta o przyjęte centralnie przez władze plany gospodarcze.

Gospodarka uspołeczniona – gospodarka oparta o zakłady przemysłowe będące własnością państwa.

Imperialista – określenie stosowane wobec przedstawicieli konkurencyjnej dla socjalizmu gospodarki opartej o wolny rynek.

Kolektywizacja wsi – program polegający na tworzeniu państwowych gospodarstw rolnych kosztem likwidacji gospodarstw indywidualnych.

Kułak – określenie chłopów sprzeciwiających się kolektywizacji wsi.

Propaganda sukcesu – zjawisko obecne w środkach masowego przekazu wyolbrzymiające wszelkie sukcesy państwa, mające w zamyśle stanowić pochwałę gospodarki planowej, przy równoczesnym ukrywaniu problemów gospodarczych.

Przodownik pracy – wzór pracownika, który przeważnie w oparciu o własne zobowiązania, przekraczał normy produkcyjne.

Reglamentacja – system sprzedaży towarów w oparciu o specjalne bony upoważniające do jego nabycia.

17. Przebieg lekcji:

Wprowadzenie: „Doktryna realnego socjalizmu charakteryzowała się dominacją partii marksistowsko-leninowskiej we wszystkich sferach życia publicznego, które zawładnęły ustawodawstwem, prawem, a nawet życiem prywatnym obywateli; partia sprawowała monopol w zakresie ideologii i upaństwowionej gospodarki. Zakazany był obieg publikacji poza cenzurą oraz działalność polityczna i społeczna poza organizacjami ściśle kontrolowanymi przez władze. Cechowały go liczne odstępstwa od deklarowanych teoretycznych idei socjalistycznych.” (źródło: WIKIPEDIA)

LP.	CZYNNOŚCI NAUCZYCIELA	CZYNNOŚCI UCZNIÓW	CZAS	UMIEJĘTNOŚCI KSZTAŁCONE W CZASIE LEKCJI
	Czynności porządkowe. Powitanie, sprawdzenie obecności		2	
1.	Nauczyciel pyta o wspomnienia dot. czasów realnego socjalizmu, które udało się zebrać uczniom od bliskich.	Uczniowie prezentują informacje zdobyte od bliskich.	4	Uczeń potrafi wypowiedzieć się na forum klasy i przekazać informacje, które uzyskał przygotowując się do zajęć.
2.	Nauczyciel wyświetla pierwsze 3 slajdy prezentacji i je pokrótce omawia.		5	
3.	Nauczyciel wyświetla 4 slajd. Wprowadza pojęcie gospodarki centralnie planowanej, opowiada o planach gospodarczych, gdzie założenia produkcyjne oparte są nie o prawa popytu i podaży oraz realne możliwości	Uczniowie zapisują w zeszytach pojęcie – gospodarka centralnie planowana wraz z jego wyjaśnieniem.	6	Uczeń zapoznaje się z pojęciem gospodarka centralnie sterowana oraz z ideologiczno-politycznymi przyczynami wprowadzenia jej w Polsce po II wojnie światowej.

	<p>konsumentów, tylko o sztucznie przyjęte normy. Zwraca uwagę na polityczną stronę tworzenia poszczególnych planów gospodarczych, na odgórne sterowanie procesami gospodarczo-społecznymi.</p>			
4.	<p>Nauczyciel omawia cechy gospodarki nakazowo-rozdzielnej:</p> <p>1. centralne planowanie produkcji.</p> <p>Nauczyciel posługując się przykładem produkcji samochodów wyjaśnia na czym polegało centralne planowanie produkcji w okresie PRL (produkcja ukierunkowana na odbiorców w postaci przemysłu, głównie uspołecznionego, w min. stopniu na nabywców indywidualnych). Kończąc wywód nauczyciel pyta uczniów:</p> <p>W oparciu o jakie przesłanki współcześnie (w gospodarce rynkowej) podejmuje się decyzje dot. produkcji?</p>	<p>Uczniowie zapoznają się z pojęciem centralnego planowania produkcji.</p> <p>W oparciu o swoją dotychczasową wiedzę zestawiają centralne planowanie produkcji z gospodarką wolnorynkową.</p>	4	<p>Uczniowie potrafią skonstruować centralne planowanie produkcji do współczesnego planowania produkcji w gospodarce wolnorynkowej.</p>
5.	<p>Nauczyciel omawia cechy gospodarki nakazowo-rozdzielnej:</p> <p>2. centralne sterowanie procesami ekonomiczno-społecznymi.</p> <p>Nauczyciel przedstawia decyzje rządowe dot. np.</p>	<p>Uczniowie poznają w jaki sposób w czasach PRL władza decydowała o złożonych procesach społeczno-ekonomicznych.</p> <p>Uczniowie sięgają do wspomnień swoich bliskich i dzielą się zdobytą wiedzą</p>	5	<p>Uczniowie kształtują umiejętność wypowiedzania się na forum klasy i dzielenia się z innymi swoją wiedzą.</p>

	<p>struktury zatrudnienia w PRL (rolnictwo, przemysł).</p> <p>Podkreśla w jaki sposób rząd motywował bądź wręcz popychał do podjęcia indywidualnych decyzji np. o przesiedleniu – ze wsi do miasta, tworząc odpowiednie ku temu warunki (hotele robotnicze, internaty, itp.). (Slaj 5 i 6)</p> <p>Pytanie do uczniów: czy wasi dziadkowie bądź rodzice wspominając o czasach PRL opowiadali o swoim awansie bądź degradacji społecznej, która spowodowana była okolicznościami politycznymi – zmianą ustroju.</p>	<p>nt awansu bądź degradacji społecznej w czasach PRL.</p>		
6.	<p>Nauczyciel omawia cechy gospodarki nakazowo-rozdzielnej:</p> <p>2. centralne podejmowanie decyzji o inwestycjach gospodarczych.</p> <p>Nauczyciel wyświetla film Polskiej Kroniki Filmowej o Nowej Hucie (plik: „Nowa Huta”, 3 min.).</p> <p>Pytanie do uczniów o przyczyny powstania Nowej Huty zlokalizowanej w okolicach Krakowa.</p> <p>Nauczyciel przedstawia plan gospodarczy PRL, który zakładał rozwój przemysłu ciężkiego.</p> <p>Nauczyciel obrazuje na</p>	<p>Uczniowie na podstawie krótkiego filmu prezentującego budowę Nowej Huty określają przyczyny jej powstania. Zwracają ponadto uwagę na formę zabudowy i architekturę.</p> <p>Uczniowie analizują jakie konsekwencje gospodarcze przynosiło Polsce i Polakom centralne podejmowanie decyzji nt inwestycji gospodarczych. Czy obecnie obserwujemy jeszcze jakieś tego konsekwencje?</p>	7	<p>Uczniowie na podstawie uzyskanych od nauczyciela informacji budują swój własny pogląd na czasy PRL i ich odniesienie do współczesności.</p>

	przykładzie liczb (wydobycie surowców) jak realizowany był w PRL plan gospodarczy (slajd 7-9). Pytanie do uczniów: Dlaczego Polska, która zajmowała 4 miejsce na świecie pod względem wydobycia węgla, obecnie straciła swoje miejsce w rankingach wydobycia?			
7.	Nauczyciel omawia cechy gospodarki nakazowo-rozdzielnej: 4. centralne ustalanie cen produktów. Nauczyciel wyświetla fragment Polskiej Kroniki Filmowej prezentującej zmianę cen (plik: „Zmiana cen - hasło Ewa” 2 min.). Nauczyciel pyta: Jak w gospodarce wolnorynkowej kształtowana jest polityka cenowa?	Uczniowie poznają sposób ustalania i zmiany cen w PRL.	7	Uczniowie potrafią skonfrontować informacje dot. przeszłości z czasami współczesnymi. Film obrazuje sposób życia i porozumiewania się w czasach PRL.
8.	Nauczyciel prezentuje i objaśnia pozostałe slajdy dot. charakterystyki gospodarki realnego socjalizmu na przykładzie PRL.		5	

Lekcja 2. Marksizm w praktyce. Cz. 2.

LP.	CZYNNOŚCI NAUCZYCIELA	CZYNNOŚCI UCZNIÓW	CZAS	UMIEJĘTNOŚCI KSZTAŁCONE W CZASIE LEKCJI
	Czynności porządkowe. Powitanie, sprawdzenie		2	

	obecności			
1.	<p>Nauczyciel dzieli klasę na 4 zespoły. Każdy zespół otrzymuje po komplet plakatów propagandowych z czasów PRL:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bumelant 2. Przodownicy pracy 3. Przyjaźń polsko-radziecka 4. Akcje społeczne <p>(pliki: Bumelant 1-4.jpg, ZSRR 1-4.jpg, Akcje społ 1-4.jpg, Przodownik 1-4.jpg)</p>	<p>Uczniowie analizują otrzymane plakaty, szukają cech wspólnych, zwracają uwagę na pojawiające się na plakatach hasła, określają tematykę plakatów, próbują wyjaśnić przekaz plakatu.</p> <ul style="list-style-type: none"> - kształtowanie świadomości i przekonania o wielkości i przewadze systemu socjalistycznego nad kapitalizmem - propagowanie sukcesów ZSRR i krajów demokracji ludowej oraz partii robotniczej, itp. 	6	Uczniowie kształtują umiejętność analizy treści przekazywanych za pomocą obrazu.
2.	Nauczyciel wprowadza pojęcie propagandy.	Uczniowie definiują pojęcie propaganda.	4	
3.	Nauczyciel wyświetla film Polskiej Kroniki Filmowej (wydanie 25/50) (plik: „Stonka”, 2.5 min)	Uczniowie zapoznają się z metodami jakimi posługiwała się władza PRL tłumacząc problemy gospodarcze.	3	
4.	<p>Nauczyciel wyświetla film Polskiej Kroniki Filmowej (Wydanie 45/78) (plik: „Lata 70-te”, 3 min.).</p> <p>Pytania do filmu: jakie emocje wywołuje film? W jaki sposób pokazano dynamizm rozwoju polskiej gospodarki? O jakich gałęziach gospodarki opowiada film i dlaczego?</p>	Uczniowie po wyświetleniu PKF odpowiadają na pytania nauczyciela, dokonując analizy filmu.	7	Uczniowie kształtują umiejętność analizy przekazywanych treści za pomocą dźwięku i obrazu.
5.	Nauczyciel puszcza fragment	Uczniowie zapoznają się	4	

	przemówienia Gierka (plik: „Gierek”, 1.5 min) i nakreśla cechy propagandy sukcesu.	z metodami propagandy sukcesu.		
6.	Nauczyciel odwołuje się do zebranych przez uczniów wspomnień ich najbliższych dot. czasów PRL – czy ktoś opowiadał o problemach czasów PRL, czy zauważają jakiś kontrast między wyświetlanymi filmami propagandowymi, a wspomnieniami najbliższych.	Uczniowie dzielą się informacjami dot. czasów PRL, które zdobyli od swoich bliskich.	5	
7.	Jakie konsekwencje przynosiła gospodarka centralnie sterowana?			
8.	Nauczyciel wyświetla fragmenty Polskiej Kroniki Filmowej (pliki: „Lata 80-te”, 8.5 min; „Kartki”, 2.36 min).	Uczniowie korzystając z wiadomości z lekcji 1 dot. marksizmu w praktyce oraz z prezentowanych urywków PKF, zestawiają cechy gospodarki centralnie sterowanej z konsekwencjami jakie przynosi centralne sterowanie gospodarką.	14	Uczniowie kształtują umiejętność wyciągania wniosków, analizy i krytyki.

Test sprawdzający wiedzę ucznia.

Test podsumowujący. **Marksizm w praktyce.**

NAZWA AKTYWNOŚCI	Wybór z jedną poprawną odpowiedzią
RODZAJ AKTYWNOŚCI	sprawdzająca
TREŚĆ POLECENIA/PYTANIA	1. Gospodarka planowa to m.in.:
LICZBA WYŚWIECLEŃ	1
SPOSÓB OCENY	Punkty – 1 punkt
UWAGI	

TREŚĆ ODPOWIEDZI	KOMENTARZ DLA OPOWIEDZI POPRAWNEJ I NIEPOPRAWNEJ	ELEMENT GRAFICZNY	PUNKTACJA	PODPOWIEDZI
a) Centralne ustalanie cen towarów	Brawo! Poprawna odpowiedź.	brak	1	
b) Planowanie gospodarki przez Bank Centralny	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
c) Planowanie współpracy politycznej z ZSRR	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	

NAZWA AKTYWNOŚCI	Wybór z jedną poprawną odpowiedzią
RODZAJ AKTYWNOŚCI	sprawdzająca
TREŚĆ POLECENIA/PYTANIA	2. Jednym z głównych priorytetów planu 6-cio letniego było.:
LICZBA WYŚWIETLEŃ	1
SPOSÓB OCENY	Punkty – 1 punkt
UWAGI	

TREŚĆ ODPOWIEDZI	KOMENTARZ DLA OPOWIEDZI POPRAWNEJ I NIEPOPRAWNEJ	ELEMENT GRAFICZNY	PUNKTACJA	PODPOWIEDZI
a) Rozbudowa dróg i autostrad	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
b) Inwestycje w branży telekomunikacyjnej	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	

c) Rozbudowa przemysłu ciężkiego	Brawo! Poprawna odpowiedź.	brak	1	
----------------------------------	----------------------------	------	---	--

NAZWA AKTYWNOŚCI	Wybór z jedną poprawną odpowiedzią
RODZAJ AKTYWNOŚCI	sprawdzająca
TREŚĆ POLECENIA/PYTANIA	3. Jednostka gospodarki nieuspołecznionej to:
LICZBA WYŚWIETLEŃ	1
SPOSÓB OCENY	Punkty – 1 punkt
UWAGI	

TREŚĆ ODPOWIEDZI	KOMENTARZ DLA OPOWIEDZI POPRAWNEJ I NIEPOPRAWNEJ	ELEMENT GRAFICZNY	PUNKTACJA	PODPOWIEDZI
a) Jednostka miary statystycznej stosowana w PRL	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
b) Niewielkie przedsiębiorstwo prywatne	Brawo! Poprawna odpowiedź.	brak	1	
c) Osoby uchylające się w PRL od obowiązku pracy	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	

NAZWA AKTYWNOŚCI	Wybór z jedną poprawną odpowiedzią
RODZAJ AKTYWNOŚCI	sprawdzająca
TREŚĆ POLECENIA/PYTANIA	4. Reglamentacja towarów to:

LICZBA WYŚWIETLEŃ	1
SPOSÓB OCENY	Punkty – 1 punkt
UWAGI	

TREŚĆ ODPOWIEDZI	KOMENTARZ DLA OPOWIEDZI POPRAWNEJ I NIEPOPRAWNEJ	ELEMENT GRAFICZNY	PUNKTACJA	PODPOWIEDZI
a) Dystrybucja deficytowych towarów w oparciu o specjalne talony	Brawo! Poprawna odpowiedź.	brak	1	
b) Darmowa dystrybucja dóbr	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
c) Wymiana deficytowych towarów w ramach współpracy handlowej z ZSRR	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	

NAZWA AKTYWNOŚCI	Wybór z jedną poprawną odpowiedzią
RODZAJ AKTYWNOŚCI	sprawdzająca
TREŚĆ POLECENIA/PYTANIA	5. Socrealizm to:
LICZBA WYŚWIETLEŃ	1
SPOSÓB OCENY	Punkty – 1 punkt
UWAGI	

TREŚĆ ODPOWIEDZI	KOMENTARZ DLA OPOWIEDZI POPRAWNEJ I NIEPOPRAWNEJ	ELEMENT GRAFICZNY	PUNKTACJA	PODPOWIEDZI
---------------------	---	----------------------	-----------	-------------

a) Średnie wynagrodzenie robotnika w PRL	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
b) Kierunek w sztuce, literaturze, architekturze mający na celu gloryfikację socjalistycznej ideologii	Brawo! Poprawna odpowiedź.	brak	1	
c) Cykliczna audycja radiowa w PRL omawiająca największe sukcesy gospodarcze	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	

NAZWA AKTYWNOŚCI	Wybór z jedną poprawną odpowiedzią
RODZAJ AKTYWNOŚCI	sprawdzająca
TREŚĆ POLECENIA/PYTANIA	6. Kołchoźnik to potoczna nazwa:
LICZBA WYŚWIETLEŃ	1
SPOSÓB OCENY	Punkty – 1 punkt
UWAGI	

TREŚĆ ODPOWIEDZI	KOMENTARZ DLA OPOWIEDZI POPRAWNEJ I NIEPOPRAWNEJ	ELEMENT GRAFICZNY	PUNKTACJA	PODPowiedzi
a) Mieszkańca i pracownika kołchozu na Lubelszczyźnie	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
b) Ciągnika	Niestety nie jest to poprawna	brak	0	

	odpowiedź.			
c) Głośnika będącego częścią radiowęzła, przez który nadawano audycje w latach 50	Brawo! Poprawna odpowiedź.	brak	1	

NAZWA AKTYWNOŚCI	Wybór z jedną poprawną odpowiedzią
RODZAJ AKTYWNOŚCI	sprawdzająca
TREŚĆ POLECENIA/PYTANIA	7. Twórcą założeń gospodarczych do planu 6-cio letniego był:
LICZBA WYŚWIETLEŃ	1
SPOSÓB OCENY	Punkty – 1 punkt
UWAGI	

TREŚĆ ODPOWIEDZI	KOMENTARZ DLA OPOWIEDZI POPRAWNEJ I NIEPOPRAWNEJ	ELEMENT GRAFICZNY	PUNKTACJA	PODPOWIEDZI
a) Władysław Gomułka	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
b) Bolesław Bierut	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
c) Hilary Minc	Brawo! Poprawna odpowiedź.	brak	1	

NAZWA AKTYWNOŚCI	Wybór z jedną poprawną odpowiedzią
RODZAJ AKTYWNOŚCI	sprawdzająca
TREŚĆ POLECENIA/PYTANIA	8. Konstytucja określana mianem

	stalinowskiej została uchwalona w:
LICZBA WYŚWIETLEŃ	1
SPOSÓB OCENY	Punkty – 1 punkt
UWAGI	

TREŚĆ ODPOWIEDZI	KOMENTARZ DLA OPOWIEDZI POPRAWNEJ I NIEPOPRAWNEJ	ELEMENT GRAFICZNY	PUNKTACJA	PODPOWIEDZI
a) 1948 r.	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
b) 1956 r.	Niestety nie jest to poprawna odpowiedź.	brak	0	
c) 1952 r.	Brawo! Poprawna odpowiedź.	brak	1	

Bibliografia:

- Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej nr 1(12) - IPN Styczeń 2002
- Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej nr 3(110) - IPN Marzec 2010
- Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej nr 12(23) - IPN Grudzień 2002
- Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej nr 9-10(118-119) - IPN Wrzesień-Październik 2010
- Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej nr 5-6(100-101) - IPN Maj-Czerwiec 2009
- Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej nr 3(86) - IPN Marzec 2008
- Davies Norman – Boże Igrzysko, Historia Polski, Warszawa 1989
- Eisler Jerzy - Zarys dziejów politycznych Polski 1944-1991, Oficyna BGW 1992
- Plan sześcioletni - Warszawa 1950
- Roszkowski Wojciech - Najnowsza Historia Polski 1914-2011, Świat książki 2011

